

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті розкриваються актуальні проблеми спрощеної системи оподаткування в Україні, розкривається порядок сплати єдиного податку і аналізуються переваги і недоліки Проектів Закону «Про спрощену систему оподаткування».

Ключові слова: *спрощена система, оподаткування, єдиний податок.*

В статті розкриваються актуальні проблеми упрощеної системи налогообкладження в Україні, розкривається порядок оплати єдиного налога і аналізуються переваги і недоліки Проектів Закону «Об упрощенной системе налогообложения».

Ключевые слова: *упрощенная система, налогообложение, единый налог.*

The actual problems of the Ukrainian simplified taxation system, the payment order of the united tax are opened up and advantages and lack of Law Projects «About simplified system of taxation» are analysed in the article.

Keywords: *the simplified system, taxation, united tax.*

Постановка проблеми. Одним з основних чинників розвитку підприємницької діяльності в Україні є сприятливий режим оподаткування. З набуттям Україною незалежності, її орієнтацією на формування ефективної ринкової економіки, однією з складових якої є мале підприємництво, виникла необхідність у послабленні на нього податкового тиску, що виявилось у запровадженні наприкінці 90-х років ХХ ст. єдиного податку. На сучасному етапі становлення національної економіки зазначеному податку відводиться значна роль у спрощенні оподаткування доходів суб'єктів малого підприємництва, мінімізації їх витрат на облік і звітність, зменшенні кількості спорів платників з контролюючими органами, підвищенні рівня зайнятості населення, збільшенні надходжень до бюджету, зменшенні витрат на адміністрування податків. Спрощена система оподаткування стала найбільш резонансним аспектом Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755 [1]. Відповідно до розділу XIV «Спеціальні податкові режими» Податкового кодексу Глава 1, яка передбачала реформування спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності, відповідно до сучасних напрямів реформування податкової політики держави, у тому числі відносно стимулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва на етапі установи власного бізнесу була виключена. У зв'язку з цим питання правового регулювання єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва є актуальними та потребують науково-теоретичного опрацювання і вироблення практичних рекомендацій щодо удосконалення законодавства у цій сфері.

Аналіз літератури. Актуальність теми статті підтверджується також ступенем наукової розробки проблеми дослідження. У фінансовій науці незалежної України проблема сучасного єдиного податку досліджується такими ученими-економістами, як Ю.Б. Іванов, А.М. Соколовська, В.Г. Князєва, В.М. Опаріна, В.М. Пушкарєвої, Д.Г. Черніка, В. М. Федосова та інших.

Особливості виникнення, існування і припинення фінансових і податкових правовідносин, елементи податкового закону, а також окремі аспекти правового регулювання єдиного податку, його місця в системі обов'язкових платежів досліджувались українськими вченими-юристами: В.В. Безуглою, Д.А. Бекерською, М.М. Весельським, Л.К. Вороною, Н.В. Воротиною, Р.О. Гаврилюк, С.Т. Кадькаленком, М.П. Кучерявенком, О.П. Орлюк, П.С. Пацурківським, Н.Ю. Пришвою, М.О. Перепелицею, О.Г. Свечніковою. Водночас, комплексно проблеми реформування спрощеної системи оподаткування в умовах прийняття Податкового кодексу України ще не розглядалися.

Метою наукового дослідження є визначення актуальних проблем спрощеної системи оподаткування в Україні, розкриття порядку сплати єдиного податку та проведення критичного аналізу переваг і недоліків Проектів Закону «Про спрощену систему оподаткування».

Виклад основного матеріалу. Підрозділ 8 розділу ХХ Перехідних положень Податкового кодексу України передбачає особливості єдиного податку. Так, з 1 січня 2011 року до внесення змін в розділ XIV Податкового кодексу України

в частині оподаткування суб'єктів малого підприємництва діє Указ Президента України від 03.07.1998р. № 727 «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів ма-

лого підприємництва»[2]. Однак, незважаючи на це податкове навантаження на фізичних осіб підприємців (ФОП), все одно зросло й буде збільшуватиметься надалі (табл.1).

Таблиця 1.

Розрахунок податкового навантаження на підприємця в Україні.

Перелік платежів ФОП до липня 2010 року	
Максимальна ставка податку	200 грн.
Розподіл суми податку	
до бюджету	86 грн.
до Пенсійного фонду	84 грн.
до органів соціального страхування	30 грн.
Загальне податкове навантаження	до 200 грн. в місяць
Перелік платежів ФОП з липня 2010 року	
Максимальна ставка податку	200 грн.
Розподіл суми податку	
в бюджет	86 грн.
до Пенсійного фонду	84 грн.
до органів соціального страхування	30 грн.
Додаткові платежі до Пенсійного фонду	295–306 грн. (залежно від мін.зарплати) «мінус» вже сплачений внесок в ПФ
Загальне податкове навантаження	до 334 грн. за місяць
Перелік платежів ФОП з січня 2011р.	
Максимальна ставка податку	200 грн.
Розподіл суми податку	
до бюджету	86 грн.
до Пенсійного фонду та органів соціального страхування	114 грн. (входить в суммуєдиногосоцвзноса)
Єдиний соціальний внесок	327–14,1 тис.грн.
Загальне податкове навантаження	до 413–14,2 тис.грн. в місяць

Примечание: розрахунки приведені для максимальної ставки єдиного податку, розмір платежів може мінятися залежно від ставки податку і єдиного соцвзноса. Складено автором на підставі податкового кодексу України [1].

Як видно на рис. 1 і 2, до прийняття Податкового кодексу велика частина витрат платників

єдиного податку складалася з відрахувань до позабюджетних соціальних фондів.

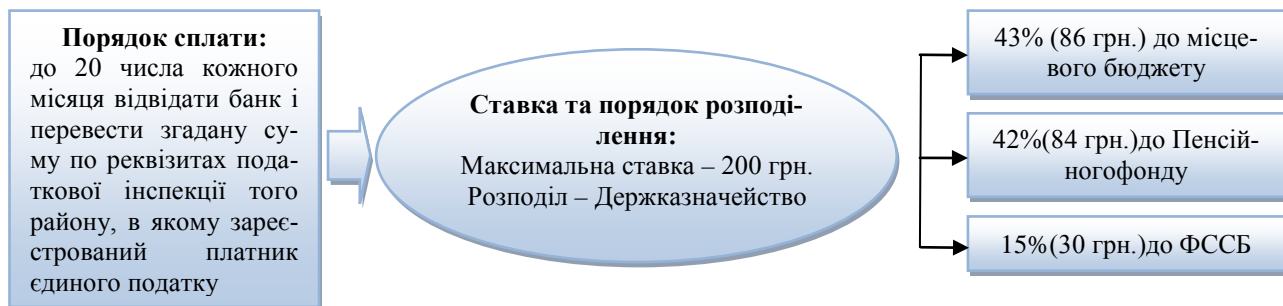

Рис. 1. Порядок сплати єдиного податку до липня 2010 року.

Рис. 2. Порядок сплати єдиного податку з липня 2010 року.

Але тепер платежі до цих фондів «вичленять» не із ставки податку, а розраховуватися окремо (рис. 3). Базою для розрахунку ЄСВ є мінімальна зарплата (з 01.01.2011 року вона складає 941 грн.). Підприємець окрім 43% ставки єдиного податку повинен сплатити наступну сумму: $941 \text{ грн.} \times 34,7\% = 327 \text{ грн.}$ Максимально підприємець віддаватиме до бюджету суму в 14,1

тис.грн. за умови, що він добровільно і за власною ініціативою платитиме не мінімальний, і граничний розмір ЄСВ, який складає 15 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. І у міру зростання зарплати, а також прожиткового мінімуму, витрати підприємця також збільшуватимуться.

Рис. 3. Порядок сплати єдиного податку з січня 2011 року.

За дорученням Президента України розробляється законопроект щодо внесення змін до спрощеної системи оподаткування. З одного боку законопроект про спрощену систему оподаткування розробляється Комітетом Верховної Ради України з питань промислової і регуляторної політики та підприємництва у рамках діяльності Ради підприємців при Верховній Раді України, до якого входять близько 200 громадських організацій, представлених в 24 областях України, а з іншого – Радою підприємців при Кабінеті Міністрів України. Міністерство фінансів України запропонувало для законопроекту взяти за основу проект закону, розроблений Всеукраїнським об'єднанням малого і середнього бізнесу «Фортеця» [3]. Зокрема, документом передбачається зберегти спрощену систему оподаткування, і зміни спрощеної системи оподаткування ввести в дію не раніше 2012 р. Під час останнього засідання робочої групи здійснено постатейний аналіз редакції законопроекту. Незважаючи на те, що до більшості статей був знайдений компроміс і враховані зауваження Міністерства фінансів України, однак не вирішеними залишилися ключові питання, а саме: види діяльності, на які поширюється спрощення система оподаткування, ставки єдиного податку

для юридичних та фізичних осіб, ведення обліку і складення звітності платниками податку та граничний обсяг виручки для юридичних та фізичних осіб.

Що стосується Проекту Закону «Про спрощену систему оподаткування» Ради підприємців при Верховній Раді України [4], то його концепція вже схвалена громадськістю за результатами громадських слухань представниками Ради підприємців при ВР та представлена широкому колу громадськості. Та перш ніж перейти до його основних положень, хочу сказати кілька слів в цілому про спрощену систему оподаткування. По-перше, функціонування спрощеної системи дає змогу знизити корупційний чинник, вплив якого у повній мірі зазнають підприємства – платники податків за загальною системою оподаткування. По-друге, спрощення податкового адміністрування стимулює розвиток саме малого бізнесу, для якого ведення бухгалтерського обліку у повній формі є вкрай витратним та недоцільним, а у деяких видах діяльності просто неможливим. Це сприятиме збільшенню кількості самозайнятого населення. По-третє, наявність суттєвого прошарку дрібних підприємців створює висококонкурентне середовище для ведення більшості видів економічної діяльності та

забезпечує виробництво дешевих товарів та послуг. А якщо ж до зазначених переваг для підприємців додати суттєві переваги для держави у вигляді чітко прогнозованих, практично безризикових, авансових надходжень до бюджету, що, до того ж, легко адмініструються, то доцільність подовження життя спрощеної системи оподаткування не викликає жодних сумнівів для фахівців.

Отже, переваги такої системи очевидні. Для її успішного втілення на практиці, відповідно до запропонованого законопроекту Ради підприємців при ВР України, передбачається наступне. В першу чергу, встановити 5 категорії платників єдиного податку – фізичних осіб-підприємців.

До 1-ї категорії відносяться самозайняті особи, що займаються будь-яким видом діяльності, крім передбачених 4 та 5 категоріями та не мають найманих працівників. Річний обсяг виручки пропонується встановити до 300 тис. грн. Єдиний податок буде становити 20–50 грн. Оплата послуг, наданих 1-ою категорією не відноситься до витрат юридичних осіб. Запроваджуються канікули на 5 років. Облік не ведеться. Фактично, ця категорія – аналог нинішнього фіксованого податку. Новацією є те, що дані особи можуть залучати до свого бізнесу членів своїх сімей, 7 днів на місяць, без будь-якого документального оформлення трудових відносин.

До 2-ої категорії відносяться фізичні особи, що займаються будь-яким видом діяльності, крім передбачених 4 та 5 категоріями та має найманих працівників, але не більше 10 людей. Річний обсяг виручки пропонується обмежити 1,5 млн. грн. Що стосується ставки податку, то він пропонується у розмірі 50–100 грн., якщо виручка до 500 тис. грн., 100–200 грн. – якщо виручка становить 500 тис. грн. – 1 млн.грн. та 200–300 грн., якщо виручка становить 1–1,5 млн.грн. Оплата послуг, наданих 2-ою категорією не буде відноситися до витрат юридичних осіб.

До 3-ої категорії будуть відноситися фізичні особи, що займаються будь-яким видом діяльності, що мають будь-яку кількість найманих працівників. Річний обсяг виручки пропонується – до 3 млн. грн. Єдиний податок становитиме 3% від обсягу виручки, але не менше 300 грн. і оплата послуг, наданих 3-ою категорією буде відноситися до витрат юридичних осіб.

4-а категорія – це тільки самозайняті особи, без права найму працівників, що здійснює діяльність лише у сфері права, бухгалтерського обліку та аудиту, консалтингу, маркетингу, інжинірингу, інформатизації, рекламної діяльності, або є страховим агентом. Річний обсяг виручки пропонується до 200 тис. грн., а ставка єдиного податку – 20–100 грн. Пропонується не відноси-

ти оплату послуг, наданих IV категорією до витрат юридичних осіб.

5-а категорія – це тільки самозайняті особи, без права найму працівників, що здійснює діяльність лише у сфері права, бухгалтерського обліку та аудиту, консалтингу, маркетингу, інжинірингу, інформатизації, рекламної діяльності, або є страховим агентом. Річний обсяг виручки пропонується також до 200 тис.грн., але ставка єдиного податку значно вище – 200–500 грн., тому що оплата послуг, наданих цією категорією буде відноситися до витрат юросіб.

Що стосується спрощеної системи оподаткування для юридичних осіб, то її можуть застосовувати ті з них, які мають найманих працівників, але не більше 50 людей, річний обсяг виручки до 10 млн. грн. При цьому пропонується податок на рівні 3% для платників ПДВ та 5% для неплатників ПДВ, за умови річного обсягу від реалізації товарів та послуг не більше 5 млн. грн., та відповідно 5% та 7%, якщо виручка від реалізації буде більшою.

Слід також визначити ті категорії, на які загалом не буде розповсюджуватися спрощена система оподаткування. Зокрема, це:

- суб'єкти господарювання, які провадять діяльність у сфері фінансового посередництва, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, інші фінансові установи;
- суб'єкти підприємницької діяльності, у статутному фонді яких частки, що належать юридичним особам (учасникам і засновникам зазначених суб'єктів та які не є суб'єктами малого підприємництва) перевищують 25% (крім суб'єктів малого підприємництва, які надають житлово-комунальні послуги);
- реєстратори цінних паперів, суб'єкти малого підприємництва, які провадять діяльність у сфері грального бізнесу, здійснюють обмін іноземної валюти, суб'єктів малого підприємництва, які провадять діяльність з управління підприємствами, допоміжну діяльність у сфері державного управління, або здійснюють видобуток та реалізацію корисних копалин, а також на суб'єктів малого підприємництва, які здійснюють видобуток та виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення;
- суб'єкти малого підприємництва, які є виробниками підакцизних товарів, провадять господарську діяльність, пов'язану з експортом, імпортом, оптовим продажем підакцизних

товарів та роздрібним продажем підакцизних пально-мастильних матеріалів (крім продажу ПММ (в ємностях до 20 літрів) та роздрібно-го продажу пива);

- суб'єкти малого підприємництва, які провадять спільну діяльність;
- суб'єкти малого підприємництва, які надають послуги у сфері телерадіомовлення;
- фізичні особи-підприємці, які надають в оренду житлові приміщення загальною площею що перевищує 100 кв. метрів та нежитлові приміщення (споруди, будівлі) та/або їх частини сумарна орендована площа яких перевищує 300 кв. метрів, а також юридичні особи, які надають в оренду земельні ділянки несільськогосподарського призначення, що перебувають у їх власності, загальною площею більше 20 соток.

До особливостей системи адміністрування податків для малого бізнесу можна віднести:

- а) введення безстрокового свідоцтва;
- б) фізичні особи на вибір застосовуватимуть РРО без фіскальної пам'яті або не фіскальні товарні чеки;
- в) ФОП вестимуть книгу обліку доходів, а юрособи – бухгалтерський облік та складатимуть фінансову звітність у встановленому законодавством порядку.

У разі здійснення діяльності, при якій не може застосуватися спрощена система або у разі перевищення дозволеного об'єму виручки, доход, отриманий платником єдиного податку в результаті здійснення такої діяльності або перевищення, оподатковується за ставкою:

- для юридичних осіб – подвійний розмір ставки до кінця календарного року;
- для фізичних осіб-підприємців – 15% від отриманої в результаті вказаних порушень виручки до кінця календарного року, у якому відбулися порушення.

Відповідно до підпункту 139.1.12 пункту 139.1 статті 139 Податкового кодексу не включаються до складу витрат витрати, понесені у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг) та інших матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи – підприємця, що сплачує єдиний податок (крім витрат, понесених у зв'язку із придбанням робіт, послуг у фізичної особи – платника єдиного податку, яка здійснює діяльність у сфері інформатизації). Цей підпункт діятиме, як і весь розділ III «Податок на прибуток підприємств» з 1 квітня 2011 року [5]. Таким чином, купівля у підприємця на єдиному податку (крім у сфері інформатизації) позбавляє витрат юридичну особу. Їй стає не вигідно працювати зі спрощеннями, оскільки її витрати здійснюються за рахунок прибутку. В цьому випадку для збереження конкурентоспроможності під-

приємцям-спрощенням слід мати знижені ціни порівняно зі іншими суб'єктами господарювання.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, перелічимо основні переваги нової спрощеної системи для ФОП.

По-перше, розширюється обсяг виручки, що дає право сплачувати єдиний податок.

По-друге, встановлюються мінімально можливі ставки єдиного податку.

По-третє, ставки єдиного податку не збільшуються при використанні найманої праці.

По-четверте, для самозайнятих осіб з обсягом виручки не більше 300 тис. грн. пропонується запровадити мінімальну ставку єдиного соціального внеску, який направляється виключно на пенсійне страхування. Сплата додаткових внесків до фондів соціального страхування здійснюється добровільно.

По-п'яте, для працюючих пенсіонерів та інвалідів пропонується відмінити сплату ЄСВ (єдиного соціального внеску).

По-шосте, запроваджується максимально простий облік провадження підприємницької діяльності: ведення книги обліку доходів. Що важливо: свідоцтво платника єдиного податку видається безстроково.

По-сьоме, фізичні особи на вибір застосовують реєстратори розрахункових операцій без фіскальної пам'яті або нефіскальні товарні чеки.

Переваги для юридичних осіб, не менш важливі, а саме: розширюється обсяг виручки, що дає право сплачувати єдиний податок, ставки єдиного податку знижуються у 2 рази порівняно з чинними ставками, свідоцтво платника єдиного податку видається безстроково.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
2. Указ Президента України від 03.07.1998 р. № 727 «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва».
3. Концепція проекту Закону України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» від 22.04.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=147961&cat_id=37571.
4. Проект Закону «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» (реєстр. № 4112-2) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ua-fashion.net/index.php?option=com_content&view=article&id=369&Itemid=23&lang=ru.
5. Проект Закону України «Про внесення змін Податкового Кодексу України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://taxoport.com/index.php?option=com_content&task=view&id=855&Itemid=178